

Nem veszítettem el a kíváncsiságomat

Polgár Csabával
beszélget
Ménesi Gábor

Fotó: Izsák Lili

Hatodik évadát kezdte meg a HOPPart Társulat. Ascher Tamás és Novák Eszter zenés osztályában végeztetek a Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Rögtön egyértelmű volt, hogy együtt maradtok, vagy a körülmények hozták így, s a kényszer szülte a társulatot?

Ez vegyes volt. A készítés megvolt bennünk, szerettünk volna együtt dolgozni továbbra is. Különösen azért, mert amikor elmentünk gyakorlatra különböző színházakba, azt tapasztaltuk, hogy – elsősorban zeneileg és a hangszeres játék terén – nem tudjuk maximálisan kihasználni mindazt, amit az egyetemen tanultunk. Voltak olyan előadásaink, mint a *Varázsfuvola*, a Zsótér Sándor által rendezett *K. mama* vagy az Örkény István egypercesből összeállított *Túl vagy a nehezen, most jön a neheze*, melyeket tovább akartunk játszani. Másrészt valóban közrejátszottak a körülmények, hiszen amikor végeztünk, a színházak megteltek, s csupán egy ember kapott szerződést az osztályból.

Ez azért volt meglepő, mert az általad említett előadásokkal már az egyetemen felhívtatok magatokra a figyelmet.

Hát igen, volt ebben valami abszurd. Előttünk végzett Jordán Tamás és Lukács Andor osztálya, ahonnan huszonkét színész került ki, közben Kaposváron is beindult a színészképzés, így két év alatt nyolcvan színész diplomázott a két intézményben. Ráadásul mi még abban az időszakban kezdtük az egyetemet, amikor az volt a megszokott, hogy ha diplomát szerzünk, automatikusan lesz munkánk. A négy év alatt ez teljesen megváltozott, akkor vált nyilvánvalóvá, hogy a mi szakmánkban is túlképzés van.

Sejtettétek annak idején azt is, hogy több évre szóló együttműködés veszi kezdetét, vagy ad hoc csoportosulásként indultatok?

Nem, egyáltalán nem úgy képzeltük, hogy nyáron összerakunk egy előadást, és időnként eljártsszuk, ha van kedvünk. Szerettük volna magunkat megmutatni, kísérletezni akartunk, a zenés és a prózai színházat próbáltuk közelíteni egymáshoz.

Hogyan értelmezték a zenés színház műfaját, amely a közönségnek többnyire az operát, az operettet és a musicalt jelenti?

Éppen az volt a célunk, hogy ezeket a skatulyákat felszámoljuk. Ha megnézel egy prózai előadást, gyakran tapasztalhatod, hogy a zenét többnyire aláfestésként használják, számítógépről játszának be különböző összevágott részleteket. A zenés színházban, az operában, az operettben és a musicalben pedig a zene kerül középpontba. Ezzel szemben mi arra törekszünk, hogy előadásainkban azonos hangsúlyt kapjon a zene és a próza. Ha megszólal egy ismerős vagy akár ismeretlen dallam, elindít valamit a néző fejében, és egészen új vagy másféle értelmezéshez vezethet, mint-ha csak a szöveg hangzana el. Nem mondom, hogy ezzel feltalál-

tuk a spanyolviaszt, hiszen Pintér Béla már évek óta izgalmasan kísérletezik az operai formák és a prózai színház ötvöztetésével.

Ami téged illet, úgy tudom, több alkalommal prózai tagozatra jelentkeztél, ehhez képest zenés osztályban kötöttél ki. Hamar magadra találtál ott?

Viszonylag könnyen beilleszkedtem, bár egyáltalán nem volt könnyű, mert korábban alig értettem a zenéhez, az egyetemen pedig bekerültem egy olyan csapatba, ahol a legtöbben képzett énekkanggal és biztos zenei tudással rendelkeztek. Az éneklés továbbra sem az erősségem, legalábbis nem abban a közegben, ahol kiemelkedő emberek vannak, ennek ellenére még Papagenót is eljátszottam a *Varázsfuvola*-ban. Nem biztos, hogy még egyszer rám osztanák a szerepet, mert a hangom alkalmatlan rá, de akkor olyan formát találtunk ki, amelyben magamra találtam. Soha nem tapasztaltam bizalmatlanságot vagy lenézést a többiek részéről.

Tegyük hozzá, hogy ti voltatok Ascher és Novák első zenés osztálya. Mi az, amit elsősorban megtanultál tőlük, valamint Zsótér Sándortól, aki a beszédtechnikát oktatta?

Talán az a legfontosabb, hogy gondolkodásmódot kaptunk tanárainktól. Mindannyian nyitottságra és szüntelen kíváncsiságra tanítottak bennünket. Másrészt arra, hogy minden helyzetben álljunk ki magunkért és képviseljük a saját érdekeinket. Azt is megtanultuk, hogy a színész nem végrehajtó, hanem alkotótárs.

Miután végeztetek, a Merlin Színházba kerültetek, ahol állandó próba- és játszóhelyetek lett.

A legjobbkor jött Magács László felajánlása, hogy dolgozzunk a Merlinben. Ott csináltuk meg a *Halálkemény* című előadást, amely a *Die Hard*-filmek sztorijára épült.

A Hoffmann és Hauff meséin alapuló Tovább is van... című mesejátékot a Nemzeti Színház Kaszás Attila Termében mutattatok be. Jordán Tamás hívott oda benneteket?

Igen. Váratlanul felajánlotta a televízióban, hogy szívesen látna egy produkciót, amihez biztosítja a technikai és anyagi hátteret. Így született meg a *Tovább is van...* című előadás Harangi Mária rendezésében. Az első évad végére egyébként többen szerződést kaptunk. Alföldi Róbert akkor vette át a Nemzeti irányítását, és néhány embert elhívott, én pedig akkor kerültem ide, az Örkény Színházba.

Két olyan produkciót említettünk, amelyek teljesen különböznek egymástól, de egyébként is elmondható, hogy repertoárotokon sokféle előadás található. Ez szándékos?

Már az elején elhatároztuk, hogy nem lenne jó, ha azt mondanánk, hogy a HOPPart ilyen vagy olyan. Biztosan vannak meghatározó stílusjegyek – ilyen a zene tudatos használata –, miként az alkotók is összekapcsolják a produkciókat, de alapvetően mégis a sokféleségre törekszünk. Talán azért alakult így, mert nem valaki vagy valami köré csoportosultunk, hanem próbáltunk mindig új irányba elindulni, és igyekeztünk kielégíteni a legtöbb ember kíváncsiságát.

Az egymásra következő produkciók létrehozását mennyiben befolyásolta az előrébb lépés szándéka, a társulat tudatos fejlesztése?

A cél mindig az volt, hogy előrébb jussunk. Minden előadás olyan kihívást jelentett, amivel ugrani kellett a korábbiakhoz képest, még akkor is, ha ez nem volt mindig látványos.

Érzésed szerint melyik előadással érkeztetek el oda, hogy termékenyen összegződtek addigi tapasztalataitok?

Eddig talán a *Chicago* mutatott meg legtöbbet abból, ami az azt megelőző négy-öt évben történt velünk. Zsótér elgondolása először örütségnek hangzott, de azért, hogy nemcsak a darabot játszottuk el, hanem megszólaltattuk a hangszereket és a tánckart is mi alkottuk, új dolgokat tudtunk meg önmagunkról és képességeink határaitól.

Hogyan jött létre az újabb találkozás egykori tanárokkal, az előadást rendező Zsótér Sándorral?

Mátyássy Bence régóta szerette volna megcsinálni a darabot, már az egyik vizsga előtt is felmerült, hogy a *Chicagót* vagy a *Kurácsi mamát* állítsuk színpadra. Végül az utóbbit választottuk, de Bence nem hagyta annyiban, és addig nyüstölte Zsótért, amíg Sanyi belement. Nagyon jó munka volt.

2010-es produkcióról beszélünk, melyet a társulat harmadik évadának végén mutattatok be az Átrium moziban. Ennek sikere ösztönzött arra benneteket, hogy folyamatosan működő társulattá alakuljatok?

Részben igen, bár a társulat átalakításának szándéka korábban is megfogalmazódott bennünk. Annak, hogy mégsem valósult meg, kizárólag anyagi oka volt. Ekkor jutottunk olyan támogatáshoz, amiből meg tudtuk csinálni. Minimális összegről van szó a mai napig, ami csupán arra elég, hogy a társulati tagok minimálbért kapjanak, azt is nagyjából 9-10 hónapig.

Jelenleg hogyan működik a társulat? Kik a HOPPart állandó tagjai?

Ma a HOPPartnak négy állandó tagja van: Herczeg Tamás, Kiss Diána Magdolna, Szilágyi Katalin és Barabás Richárd. Ők na-

gyon sokat dolgoznak azért, hogy a csapat működjön. Hozzájuk csatlakoznak vendégek egy-egy produkció létrehozására. Én magam már csak rendezni járok oda, mert színészként sajnos nem tudom összeegyeztetni a feladatokat. Kétségkívül nagy váltást jelentett, hogy hivatalosan is társulattá alakult a HOPPart, és nekem is fel kellett tennem a kérdést, hogy maradok vagy eljövök. A magam részéről csak akkor láttam volna értelmét a folytatásnak, ha legalább 8-9 ember marad a társulatban. Ez azonban nem jött össze.

Hogyan alakult, változott-e egyáltalán a munkamódszer az elmúlt években? Továbbra is jellemzően társulati munka eredményeként születnek meg az előadások?

Ez változó. Az elején azért volt más, mert mindenki részt vett az előadások létrehozásában, a *Halálkemény* még a nagy közös lelkesedés eredményeként született meg. Mindig vigyáztunk arra, hogy ne legyen egyetlen megmondó ember, de azért kialakult egyfajta hierarchia nálunk is. Általában úgy dolgozunk, hogy valaki talál egy darabot, hoz egy ötletet, amiről van valamilyen elképzelése, és ha a többiek elfogadják, akkor elindulunk valamerre, közben pedig újabb ötletek merülnek fel. Egy idő után azonban valakinek ki kell mondani a végső szót, mert másképp nem jutnánk el a bemutatóig.

*A MU Színházban játsszátok a te rendezésedben a Korijolánusz című darabot, amely 2011-ben megkapta a Színkritikusok Díját a legjobb független színházi előadásért. Te találtál rá az alapanyag-
ra?*

Igen. Eröss Balázs, a MU Színház vezetője keresett meg, miután látta a *Herrmann csatáját*, hogy nem csinálnék-e valamit náluk. Elég kényelmes helyzetben vagyok, mert nem kell mindenáron rendeznem. Ha találok egy darabot, ami érdekel, megmutatom a társulat tagjainak, és ha rábólintanak, megpróbálunk pénzt szerezni, vagy – ahogy az utóbbi időben többször előfordult –, pénz nélkül is elkezdünk próbálni.

Mi az, ami éppen akkor foglalkoztatott Shakespeare darabjában?

Engem korábban Kleist darabjában, a *Herrmann csatájában*, legutóbb pedig a *Merlinben* is az a fajta színházi beszédmód érdekelt, amely hangsúlyosan reflektál a mai történésekre és problémákra, és azt a kérdést feszegeti, hogyan vagyunk képesek együtt élni az elmúlt száz év történelmének botrányai után. A *Korijolánuszban* olyan problémák kerülnek elő, melyek kapcsán a mai állapotokra vonatkozóan is feltehető a kérdés: kinek van igaza? Annak, aki éhes és enni akar, de semmit nem tesz érte, csak kiabál? Vagy annak, aki elért valamit bizonyos előjogokkal, és azt mondja, én osztom be, hogy te mennyit eszel? Netán annak van igaza, aki lekasztja otthon a machetét, kimegy az utcára és lemészárolja a többieket? Szerintem ezek létező és mindennapos problémák.

A színháznak ugyanakkor nem az a feladata, hogy választ adjon bizonyos kérdésekre, hanem azt kell elérnie, hogy a néző közösen gondolkodjon az alkotókkal, újabb kérdéseket tegyen fel, melyekre saját maga próbál választ találni.

Az előadást a müncheni Radikal Jung Fesztiválon és Párizsban is megmutathattátok. Mennyire bizonyultak működőképesnek a magyar sajtóságokra vonatkozó aktuálpolitikai utalások?

Érdekes módon Sepsiszentgyörgyön, a Reflex Fesztiválon működött leginkább az előadás. Itthon azt tapasztaltuk, hogy a bemutaton és azt követően egy ideig nagyon sokat nevettek a nézők, ma azonban már kevesebb a nevetés, vagy legalábbis keserűbb, mert utolért bennünket a politika. Párizsban és Münchenben azért is figyeltek az előadásra, mert akkor az Európai Unióban csaknem mindennap Magyarországról szóltak a hírek. Mivel a darabnak több rétege van, sikerült elkerülni, hogy politikai kabaréként tekintsenek rá, aminek azért is örülök, mert nem bizonyos figurákról akartam beszélni, hanem a politikáról mint jelenségről és a szociális közösségek működéséről. Ha a külföldi nézők nem is tudták minden esetben dekódolni az aktuálpolitikai utalásokat, de értették, hogy miről van szó, ismerős helyzetekkel és problémákkal szembesültek.

Úgy érzem, nagyon szépen kapcsolódott az említett munka az Örkény Színházban játszott szerepedhez a János királyban – nem véletlenül tekinthette meg a közönség a két előadást egymás után a gyulai Shakespeare-fesztiválon –, amennyiben ott is a hatalom mechanizmusáról, a politikai machinációkról, a formátum hiányáról, a kisszerűségről van szó az alapdráma ürügyén, mindvégig saját helyzetünkre, aktuális problémáinkra fókuszálva. Benned is megvolt ez a párhuzam, gazdagította egymást a két munka, vagy ezt inkább csak nézőként lehetett észrevenni?

Másképp működöm, ha rendezőként vagyok jelen, és ha színészként veszek részt a próbafolyamatban. A János király esetében arra törekedtem, hogy behelyezkedjek Bagossy László rendezői világába, és próbáljam felfejteni a darab rétegeit. Ezzel együtt természetesen észrevettem a párhuzamokat (ráadásul Dürrenmatt szövegváltozata erősen politikai értelmezést kínál), de más módon nem hatott egymásra a két munka.

Ha már az Örkény Színházról beszélünk, talán nem túlzás azt mondani, hogy az előző évad minden korábbinál jobban rólad szólt, miközben előtte is kaptál jó szerepeket. Te is így érzed?

Ehhez a szakmához a sok meló és a tehetség mellett iszonyú nagy mázli kell, talán manapság még több, mint korábban. Én elkényeztetett helyzetben vagyok attól kezdve, hogy betettem ide a lábam. Amikor ide szerződtem, akkor ment el Czukor Balázs, Novák Eszter éppen idejött rendezni, a Búvárszínházban főszerpet kaptam, majd átvettem Balázs szerepeit. Azért is szeren-

csésnek mondhatom magam, mert több alkalommal dolgozhattam Ascher Tamással és Zsótér Sándorral, akiket az egyetemről jól ismertem, és ugyancsak inspiráló volt a közös munka Bagossy Lászlóval a *Kasimir és Karoline*-ban, de különösen a *János király*-ban. A tavalyi évad kétségkívül tömény és húzós volt. Meglepett, hogy megkaptam Peer Gynt szerepét, de nagyon jól esett Ascher Tamás bizalma. A *Peer Gynt* rendkívül nehéz és összetett darab, nem volt egyszerű a próbafolyamat.

Ez kétségkívül nagy kihívás volt, komoly fizikai készenlélet és szellemi kondíciót igényel minden alkalommal. Hogyan látod, már a bemutatóra készen voltál a szereppel, vagy azóta is meg kell birkóznod vele?

Birkóznom nem kell, nincs bennem kétségbeesés, mert Tamással a premierig levertük a cölöpöket. Ezzel együtt nem készültem el a szereppel, még mindig sok munka van vele. De ez egy ilyen anyagnál szintiszta öröm. Most még úgy érzem, nagyon kevés, amit a második részben eltalálok.

Hogyan dolgoztatok a szerepen a rendezővel? Mi volt az alapvető koncepció, amelynek mentén megközelítették a figurát?

Nyilván mindenki magára ismer ebben a figurában. Peer Gynt valamit el akar érni az életben, ki akar törni környezetéből, akár hazugságok, önáltatás árán, miközben szüntelenül önmagát keresi. A színész próbálja felfedezni saját kapcsolódásait a szerephez és a darab világához, és azokból tudja felfejteni az összes szituációt. Ascher erősen a színészből építkezik, mindig megvárja, hogy a színész elinduljon valamilyen úton, ő pedig vagy engedi ezt, vagy egy másik utat mutat. Ezúttal sem volt az elején konkrét elképzelésünk arra vonatkozóan, hogy milyen legyen az általam játszott Peer Gynt. Úgy dolgoztunk, hogy mutattam bizonyos megoldásokat, amiket Tamás vagy elfogadott, vagy nem. Ez talán kevésnek hangzik, de voltaképpen ez a legtöbb, ami megtörténhet egy próbafolyamatban. Bizonyos szempontból hálás dolog, másrészt nagyon veszélyes, mert a végén az is kiderülhet, hogy semmeddig nem jutott el a két ember, a rendező és a színész.

A mostani évad első bemutatója a Liliomfi volt, melynek címszerepét játszod. A rendezővel, Mohácsi Jánossal nem dolgoztál még. Milyen tapasztalatokkal gazdagodtál a próbafolyamat során?

Borzasztóan nehéz úgy színészt játszani, hogy ne legyen közhelyes, és hát komédiát csinálni mindig nehezebb. Mohácsiék alaposan meghúzták és átírták az első felvonást, amiből lehetett érezni, hogy a hangsúlyok máshová kerültek. Nagyon izgalmas volt látni, hogy mennyire saját képükre formálják a darabot, és Kovács Mártonnal, a zeneszerzővel félszavakból is megértik egymást. Mohácsiival valóban nem dolgoztam még, de végig azt éreztem, hogy nyitottság árad belőle, és nagyon kíváncsi a szí-

nészre, ami alapvető elvárás lenne ezen a pályán, de tudjuk, hogy nincs mindig így.

Néhány hete mutattátok be a Merlin avagy Isten, Haza, Család című előadást az Örkeny és a HOPPart közös produkciójaként. Hogyan jött létre ez az együttműködés?

A főváros kiírt egy pályázatot, ami arra irányult, hogy a kőszínházak befogadjanak független társulatokat. Mácsai Pál megkérdezte, hogy lenne-e kedvem a HOPParttal csinálni egy előadást az Örkeny Színházban. Azonnal igent mondtam, mert nagyon érdekelt a dolog, másrészt fontos a HOPPartnak is ez a megmutatózási lehetőség.

Tankred Dorst darabját te választottad?

Először a *Julius Caesar* érdekelt, de nem sokkal a *Korijolánusz* után nem tűnt jó választásnak, így keresgéltem tovább, nagyon sokat olvastam. Egyszer csak Friedenthal Zoltán kezembe adta a közel négyszáz oldalas darabot. Megtetszett ez a nagyszabású, posztmodern eposzteremtés, amely az Artus-legendát összekapcsolja a mai ember világlátásával. Dorst nagyvonalúan bánik az idővel, drámája olyan, mint egy hosszan kanyargó folyó. Bevallom, az elején attól tartottam, hogy Mácsai nem támogatja az ötletet, de feltétlen bizalmat kaptam tőle, és a színészeket is sikerült megnyerni a vállalkozásnak, amely még az olvasópróbán is lehetetlennek tűnt. Gáspár Ildikóval és Bánki Gergellyel jelentősen meghúztuk és átdolgoztuk a darabot. Gergőnek különösen jó érzéke van ahhoz, hogy kameleónként behelyezkedjen a szövegbe, és remekül megtalálja az egyensúlyt az eredeti nyelvezet és a mai beszédmód között.

Hogyan alakult ki a szereposztás? Hogyan dolgoztak együtt az Örkeny Színház társulatának tagjai és a hoppartosok?

Semmi probléma nem volt ezzel. A színészek ugyanúgy dolgoznak itt is, mint a független társulatokban, csupán a metódus és az időbeosztás lehet más. A hoppartosok mellé Bíró Kriszta, Szandtner Anna, Vajda Milán, Gyabronka József került be az Örkenyből, a többi színésszel pedig már a *Korijolánuszban* dolgoztunk együtt. Mivel leginkább a *capella* énekeket használtunk, a kórusművek tanulása és gyakorlása jobban összeszoktat egy csapatot, mintha három hétig a Bakonyban táborozna szalonnát sütögetve.

Érzel késztetést arra, hogy kőszínházban, akár itt, az Örkenyben rendszeresen dolgozz rendezőként, és ne csak hoppartos produkciókat állíts színpadra?

Nem vágyom arra, hogy valamelyik színházban, bizonyos társulatnál mindenáron rendezzek valamit. Nyilván azért, mert színészként el vagyok látva jó szerepekkel. Ha hívnak, akkor el-

gondolkodom rajta. Most éppen a Szputnyikhoz készülök, azt követően talán összejön egy külföldi munka is. Engem az inspirál, ha van mondanivalóm egy darabról, ami megmozgatja a nézőt, és nem hagyja nyugodtan ülni a bársonyszékében.

Visszatérve a HOPParthoz, gondolom, nem könnyíti meg a tervezést az a rendkívül bizonytalan helyzet, amely a függetlenek létezését meghatározza. Gondolok először a pénzek zárolására, majd pedig az egykori hatos kategóriára vonatkozó pályázat kiírásának csúszására. Most pedig ismét zárolásról értesülhettünk. Hogyan éltétek, élitek meg ezt?

Rendkívül nehéz, kilátástalan a helyzet. A jelenlegi kultúrpolitika nyilvánvalóvá tette, hogy a függetlenek nem léteznek számára. A decemberi pályázatot hónapokkal később írják ki, majd a megítélt támogatást zárolják. Tényleg nincs határa a cinizmusnak és a pökhendiségnek, ma már arra sem veszik a fáradságot, hogy magyarázkodni próbáljanak. Mindez azért abszurd, mert külföldön bármerre megyünk, azt gondolják, hogy nálunk az a *mainstream* színházi vonal, amit elsősorban Bodó Viktor, Mundruczó Kornél, Pintér Béla és Balázs Zoltán képvisel. Most a HOPPart is megpróbál koprodukciós partnereket keresni és külföldi fellépéseket vállalni, hogy talpon tudjon maradni. Nagyon fontos és erős kezdeményezés a Jurányi Inkubátorház, amely sokat segíthet a független társulatoknak. Felmerült bennünk az is, hogy nem játszunk tovább. De akkor mi történik? Semmi. Legfeljebb száz ember nem megy színházba, helyette elmennek vacsorázni. Ha viszont pénz nélkül is dolgozunk, és megcsináljuk az előadásokat, akkor azt mondhatják fentről, hogy minek adjunk pénzt, ha így is boldogulnak.

Ettől függetlenül elégedett vagy mostani helyeddel, és azzal, amit harmincéves korodra elértél ezen a pályán? Hogyan gondolkodtál erről az egyetemen és pályád elején?

Nagy elvárásaim nem voltak. Dolgozni szerettem volna. Az igazán aggasztó az, hogy látom, hogyan nyírbálnak meg és lehetetlenítenek el alkotókat ebben az országban. Nem lehet tudni, meddig hagyják, hogy azzal foglalkozz és úgy, amivel és ahogyan igazán szeretnél. Persze az ember szeretne egy jó színházban jó színész lenni, és tudásában gazdagodni. Ebből a szempontból teljesen elégedett vagyok. De talán ennél is fontosabb, hogy nem veszítettem el a kíváncsiságomat, sőt még inkább kíváncsi lettem. Két hónapja megszületett a kislányom, vagyis magánéletemben és a szakmában egyaránt sok minden történt velem az elmúlt egy évben. Ha valaki azt mondja, hogy ennél jobb éve volt, az hazudik.